

S-R

Redactie:

J. W. A. VAN WELSEM, *Viosplein-Zuid No. 1*
Weltevreden.
 C. A. BACKER, *Buitenzorg.*
 S. LEEFMANS, „

Levend en Dood Materiaal:

C. A. BACKER, *Buitenzorg.*

Vaste Medewerkers:

Dr. J. C. KONINGSBERGER.
 Dr. W. DOCTERS VAN LEEUWEN.
 P. A. OUWENS.
 A. J. KOENS.
 J. SYBRANDI.
 Dr. P. VAN OYE DE FONTENOY.
 EDW. JACOBSON.

Prijs per jaar f 6.50 — Leden der N. I. H. V. ontvangen het Tijdschrift gratis.

RIMBOELEVEN IN SUMATRA.

(Vervolg).

1 Juli. De onderneming ligt aan de voet van de vulkaan Kaba, op een hoogte van $\pm$ 900 meter. Wijd en zijd ziet men niets dan getopte koffiebomen, met daartussen *kẽmlandigan* (*Albizia montana*) of *peteh tjina* zoals men in Sumatra zegt. Een geschikt terrein voor het verzamelen van dieren is dit niet en dus moet er naar een gunstiger plek, liefst midden in het oerbos, gezocht worden. Buiten de onderneming, tegen de helling van de Kaba, is alles nog met maagdelijk woud bedekt; het bos is er biezonder zwaar, zeker een gevolg van de grote regenval die hier heerst.

De gronden om de Kaba zijn reeds grotendeels in concessie aangevraagd, zo ook het stuk oostelijk van Soeban Ajam gelegen en dat Pematang Danau wordt genoemd. Ik trek dus heden met mijn vier Kẽrintjiërs op verkenning uit naar het bos langs de oostgrens van de onderneming en daar van de grote weg geen pad naar binnen loopt, ben ik gedwongen de *rintes* (grensuitkapping) van Pematang Danau te volgen, een zeer vermoeiende wandeling. Zo'n *rintes* volgt niet de gemakkelijk begaanbare ruggen, doch loopt recht toe recht aan door het terrein, alle hindernissen snijdend. Na 4 K.M. diep het bos ingedrongen te zijn en twee riviertjes in steile ravijntjes overgestoken te hebben, voert de *rintes* ons op een lange heuvelrug, waar geen water te verwachten is. We keren dus terug en zoeken een geschikte plek uit, slechts 2 K.M. van de grote weg, aan de

oever van een helder beekje. Behalve de onafscheidelijke kapmessen hebben wij ook een bijl meegenomen, zodat met het openkappen van het terrein dadelik een begin gemaakt kan worden. Eerst moeten de kleine boompjes en de ondergroei opgeruimd worden, waarbij ik mij niet onbetuigd laat. Alles in 't rond wordt neergeslagen en al dadelik krijg ik een tak van een *djilatang*-boom (*Laportea*) op mijn gezicht, aan welke gebeurtenis ik nog vier dagen lang door een hevige jeuk herinnerd word. Nadat struiken en planten voldoende verwijderd zijn, komen ook de grotere bomen aan de beurt, om geveld te worden een sport waaraan ik steeds met genoegen deelneem. Het vereist enige routine een boom zodanig aan te kappen, dat hij naar de gewilde kant valt. Men smaakt een zekere vol-doening, als bij elke bijlslag flinke spaanders in 't rond vliegen en de inkepingen aan beide zijden van de stam zienderogen aan diepte toenemen. Dan komt het spannende moment als het hout begint te kraken en de boom, tot in zijn twijgen sidderend, geleidelik begint over te hellen. Nog èèn welgemikte genadeslag en daar gaat-i; eerst heel langzaam, dan, zijn val hoe langer hoe meer versnellend, smakt het gevaarte met een dreunende slag neer, de jongere bomen in 't rond meeslepend. Als door een wervelwind gedreven dwarrelen de losgerukte bladeren de lucht in, om daarna wiegelend en draaiend als groene vlinders neer te dalen.

Na de tweede boom, die ik in „in 't zand doe bijten“, zitten mijn handen, aan zulk werk niet gewoon, vol blaren en laat ik dus de executie van de overige slachtoffers aan de koelies over. Met elke grote boom, die valt, ontstaat een wijder opening in het bladergewelf boven ons en de zon kan nu de grond wat uitdrogen, wat voor een bivak in dit vochtige regenwoud wel gewenst is.

Het kappen van de grote bamboe, waarvan er op ons terrein een aantal stoelen groeien, is niet altijd zonder gevaar. De reusachtige stengels moeten het materiaal voor de bouw van onze pondoks leveren; we hebben daarvan dus heel wat nodig. De geledingen van deze soort zijn geheel gevuld met een troebel vocht, dat een aluminiumsilicaat in oplossing bevat en zeer goed drinkbaar is. Droogt het water in de oudere stengels op, dan blijft het silicaat als een vaste stof terug. In Bengkoelen wordt na het afbranden van de ladangs deze stof door de inlanders verzameld en onder de naam van *biga* bij honderden pikols naar China uitgevoerd, om daar gebruikt te worden voor de samenstelling van glazuur bij de porceleinbereiding.

Bij het kappen van zo'n bamboestoel worden een aantal stengels ingekeept en als dan één er van valt, sleurt hij de anderen mee. Daarbij barsten, door de sterke spanning, vele stengels overlans onder een hevig geknetter en gekraak en laten het water, als zovele glinsterende fonteinen, in brede stralen en sierlike bogen ontsnappen. De grote bamboe (waarschijnlijk *Gigantochloa aspera*, in 't Javaans *pětoeng*) bereikt hier enorme afmetingen, zowel wat de lengte van de stengels als hun dikte aangaat; ik heb er verscheidene gemeten met aan de basis een omvang van 75 cm.

Na de nodige aanwijzingen voor de inrichting van het bivak gegeven te hebben keer ik 's middags naar Soeban Ajam terug.

2 Juli. Heden is de plantenmantrie naar het bivak gezonden, met hem 7 Kěrintjiërs (waarvan er vele als vrije koelies op de onderneming werken), om zo spoedig mogelijk alles in bewoonbare staat te brengen. Een van de vele goede eigenschappen van de Kěrintjiër is plichtbesef; het eenmaal aangenomen werk zal hij ook zonder toezicht behoorlik volbrengen. Ik behoef dus zelf niet mee te gaan, doch kan met gerustheid alles aan de leiding van Mat Getoep overlaten.

Ik houd mij daarom heden bezig met het fotograferen van het konijn; de kans bestaat toch, dat het op de een of andere dag dood gaat en dan zou het jammer zijn, als ik het unicum niet in effigio vereeuwigd had. Ook de *Gymnura*, waarvan de verzorging te veel tijd eist en waarvan ik in de volste zin van het woord slechts stank voor dank inoogst, zal heden voor de lens poseren, alvorens de eeuwige rust in te gaan. Want ik heb besloten door middel van chloroform een einde aan zijn leven te maken. In het kippenhok wordt een soort arena van kisten, dakijzer en ijzergaas geïmproviseerd en de slachtoffers, de een na de ander, op een graszode als passende stoffage gedeponneerd. Telkens springen ze er weer af, totdat ik, na veel geduld geoefend te hebben, op een gunstig moment er in slaag met het traditionele: „Bitte recht freundlich!“ ze op de plaat vast te leggen.

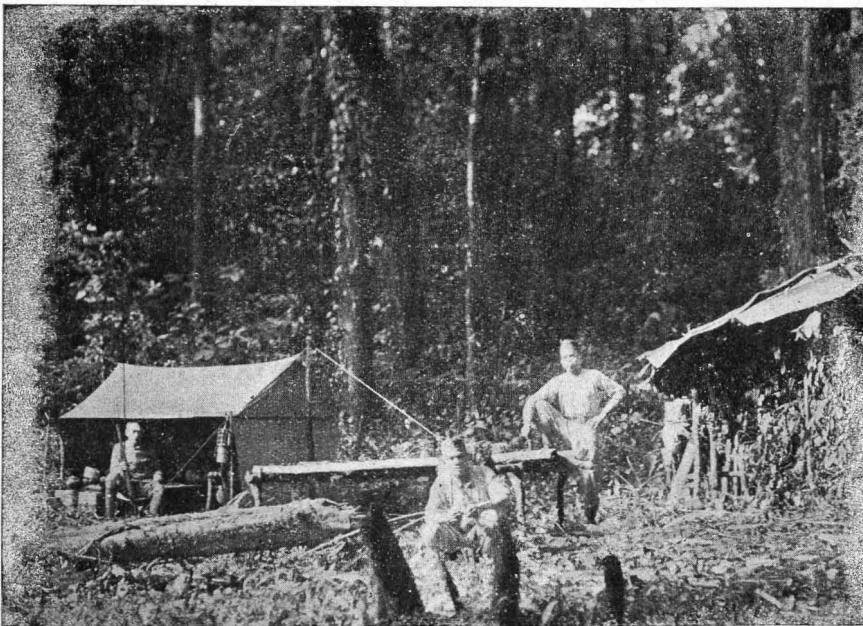
De gepersonifieerde stinkstank wordt daarna onder de invloed van chloroform tot een „museum-fähig“ individu getransformeerd. It 's very hard on him, doch voor de wetenschap moet men wat over hebben, niet waar?

5 Juli. 's Morgens zet een kolonne, uit 10 dragers en mijn personeel, uit 9 man bestaande, zich van Soeban Ajam in beweging. Voorop het konijn in zijn hok, door twee koelies gepiekeld, want ik wil de zorg voor het dier niet aan anderen overlaten.

Het bivak is in de puntjes af. De inrichting bestaat uit een pondokje voor mijn huisvesting, een lange loods voor mijn 9 lui, één afdak voor keuken en een tweede als werkplaats voor de preparateurs. Aan de beek een badplaats met pantjoeran en de verdere accomodaties. Tegen de avond heeft alles zijn behoorlijke plaats in de pondok en ziet mijn verblijf er zeer bewoonbaar uit. Mijn veldbed staat op een verhoogd vloertje van ploepoeh en van het zelfde materiaal zijn ook een paar rekken, een tafel, een stoel en de vloer ver-

vaardigd. Aan twee zijden is de pondok open, zodat ik eer te veel dan te weinig frisse lucht binnen krijg, en daar de hoogte van het bivak een 1200 M. is, kan het er 's nachts zeer koel zijn. (fig. 6).

Het bos om ons heen blijkt in alle richtingen doorkruist te worden door talrijke olifantspaden en bij ons bivak bevindt zich blijkbaar een drinkplaats van deze dikhuiden. Ons kamp wordt dan ook „Olifantslust“ gedoopt.

Bivak: Olifantslust.

De dragers worden teruggezonden, op één na, die als „botanies assistent“ aan de mantrie wordt toegevoegd.

Gedurende mijn verblijf te Rimbo Pengadang en Soeban Ajam had het weer zich goed gehouden, doch nu zou het anders worden. Reeds op de avond van mijn aankomst in „Olifantslust“ steekt een flinke storm op vergezeld van zware regenbuien. Daartegen is geen enkele pondok bestand en het begint dan ook aan alle kanten gezellig te lekken. Af en toe hoort men in 't bos het breken en neerploffen van door de wind afgerukte takken en als ik 's nachts lig te luisteren naar de op het loverdak kletterende regen en naar het geweld van de storm, ben ik blij buiten het bereik van grote bomen te zijn, want alles wat gevaar had kunnen opleveren heb ik laten omkappen.

Over mijn veldbed heb ik, ouder gewoonte, een waterdicht zeil gespannen, zodat ik daar ten minste een droog toevluchtsoord heb.

6 Juli. Als ik wakker word, zijn de hemelsluizen nog steeds geopend en dat blijft zo de hele dag door; slechts af en toe komt de zon even door het wolkendek gluren, om spoedig weer schuil te gaan. De ergste lekken in mijn pondok heb ik laten stoppen, doch de wind jaagt het water onder de dakbedekking door en daartegen is niets te doen. Het dak bestaat uit gehalveerde bamboe's, afwisselend met de holle kant naar boven en naar beneden gelegd, wat men in Oost-Java *klakah* noemt. De Kërintjiërs laten zich door de regen echter niet afschrikken en kappen door het bos een pad, waarlangs de strikken gespannen zullen worden. Ook de Dajakse jagers zijn reeds om 6 uur er op uit getrokken, doch bij dit regenweer vertonen zich weinig vogels.

's Avonds komen allerlei insecten op mijn acetyleen-lantaarn af, zodat ik tot laat in de nacht het druk heb met het vangen en opprikken van de buit.

7 Juli. Het slechte weer houdt aan; zonneschijn en zware regenbuien wisselen elkaar af. Ik moet dus van elk droog moment profiteren om met mijn insectennet en geweer het natte bos in te gaan.

De toestand in het bivak begint langzamerhand erg onbehagelijk te worden; alles is vochtig of nat. Aan drogen in de zon valt niet te denken. De vogelhuiden worden dus, elk afzonderlijk in papier gewikkeld, boven het vuur geplaatst.

IDOEP komt op het onzalig idee mijn nog ietwat droog pak kleren en mijn enige handdoek te wassen, zodat ik gedwongen ben mij na het bad met een zakdoek af te drogen en mijn kleren boven het rokerige vuur te laten hangen. De koelie, die aan de mantrie is toegevoegd, krijgt het erg in de buik; de man heeft maar één stel kleren en dat is kletsnat. Ik dien hem een lepel Engels zout toe, *tjoetji proet* noemen de inlanders dat; daarna wordt hij onder geleide van MAT GETOEP naar Soeban Ajam teruggestuurd.

Wat een misère!

8 Juli. Door de aanhoudende regenbuien is ons bivak in deplorabelen toestand geraakt; de humusgrond houdt het water als een spons vast niettegenstaande de grond naar de beek toe een flinke helling heeft. Wij tjompen dan ook door de modder en daarom laat ik overal in het bivak knuppelwegen aanleggen.

MAT GETOEP keert van Soeban Ajam terug met een nieuwe plantenkoelie. De administrateur is zo vriendelijk geweest een brood voor mij mee te geven. Om het voor nat worden te behoeden heeft MAT GETOEP het zorgzaam in zijn wollen trui gewikkeld. Ik houd veel van brood en in de rimboe is het een ongekende luxe, maar onder deze omstandigheden bedenk ik, dat men op gepaste momenten ook iets voor anderen moet overhebben, en met een breed gebaar schenk ik het brood aan MAT GETOEP. Geen wonder, dat hij mij een beste baas vindt. Hij is overigens een goedig type. Als mandoer over de drie strikkenzetters, fungeert hij tevens op jacht als mijn gids en spoorzoeker. Op bijna al mijn tochten door Kërintji in 1915 heeft hij mij vergezeld; we weten dus wat wij aan

elkaar hebben. Hij is goedlachs en gewillig, een uitstekend woudloper en zeer bedreven in het volgen van een spoor. Een eigenaardigheid van hem is de grote beweeglijkheid van zijn lippen. Kërintjiërs, evenals vele Minangkabauers, wijzen bijna nooit met de vinger, maar geven een bepaalde richting met de vooruitgestoken lippen aan. MAT GETOEP heeft het hierin tot een fenomenale vaardigheid gebracht en is in staat zijn lippen tot een onwaarschijnlijke lengte in de vorm van een snuit uit te rekken. Dit geeft hem zulk een komiek voorkomen, dat ik hem telkens, ook waar het niet nodig is, naar de te volgen richting vraag, just for the fun of the thing.

Het is wel merkwaardig hoe weinig bloeiende planten men in een oerbos vindt; men zou er haast toe komen aan te nemen, dat de overgrote meerderheid der planten het daar nooit tot bloei en vruchtzetting brengt en slechts een klein aantal vruchtbare exemplaren voor het voortbestaan van de soort voldoende is.

De strikken leveren doorgaans weinig op; een heel verschil met de gunstige resultaten, die ik met deze vangmethode in Kërintji bereikte. De laatste nacht werd echter een soort *Viverra* gestrikt, een dier verwant aan de Javaanse *rasé* doch geelbruin van kleur met zwarte tekening, terwijl de lange, dikke staat zwart geringd is. Waarschijnlijk is het *Linsanga gracilis*.
(Wordt vervolgd).

SPLITSING DER BLOEIWIJZEN BIJ ANTHURIUM FERRIERENSE.

Eenigen tijd geleden ontving ik van den heer D. VAN MULLEM te Weltevreden eenige merkwaardige bloeiwijzen van *Anthurium Ferriense*, de bekende soort (eigenlijk bastaard) met donkerrose bloeischeiden.

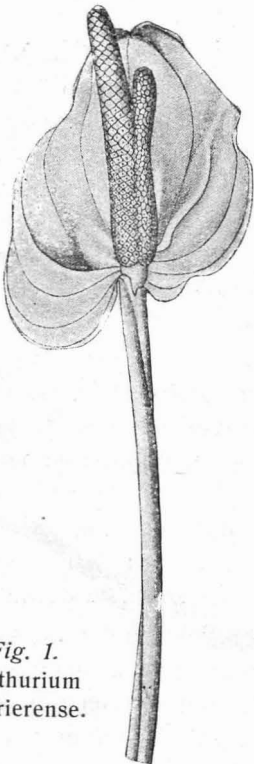

Fig. 1.
Anthurium
Ferrierense.

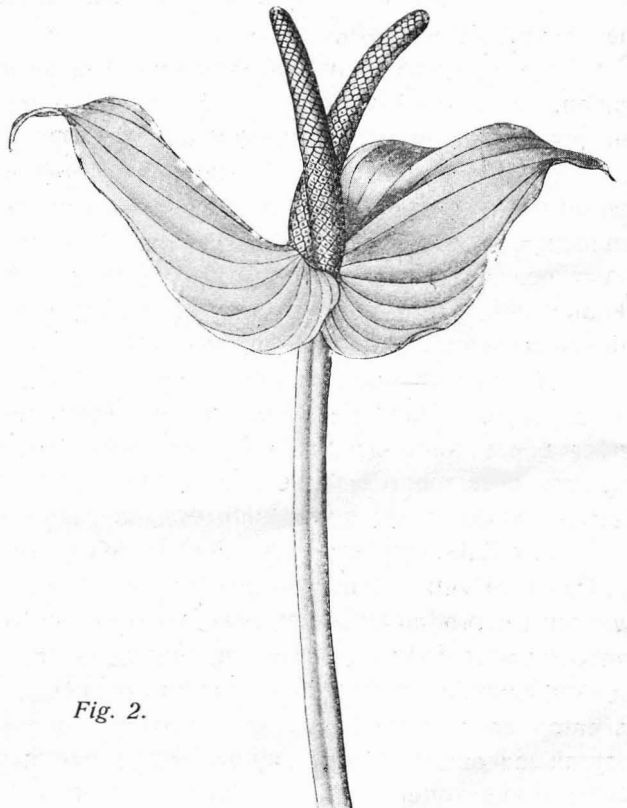

Fig. 2.